

**Tilleggsundersøkingar av biologisk mangfald i
ein del utvalde seterlokaltetar innan
Trollheimen verneområde. Førebels rapport.**

BIOREG AS

Rapport 2012:40

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-225-9
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Verneområdestyret for Trollheimen v/Hege Sæther Moen	Dato: 15.11.2012
Referanse: Folden, Ø. & Oldervik, F.G. 2012. Tilleggsundersøkingar av biologisk mangfald av ein del utvalde seterlokaltetar innan Trollheimen verneområde. Førebels rapport. Bioreg AS rapport 2012 : 40. ISBN; 978-82-8215-225-9.		
Referat: Rapporten gjer greie for dei naturfaglige undersøkingane som vart gjort innan Trollheimen verneområde på nokre utvalde seterlokaltetar sommar og haust 2012. Føremålet har mellom anna vore å få fastlagt verdi på dei utvalde lokalitetane, samt å skaffa kunnskap tilstrekkeleg til at skjøtselsplanar kan utarbeidast for dei gamle stølane.		
5 emneord: Biologisk mangfald Naturresevat Registrering Seterstølar Skjøtselsplanar		

Figur 1. Foto; Finn Gunnar Oldervik, Bioreg AS © 29.08.2012. Bildet på framsida er tatt om lag midt i Vindøldalen, ein hengjedal i høve Surnadalen på Nordmøre. Dette dalføret er ein typisk representant for dei vidstrekke seterdalane i Trollheimen. I dette dalføret var det liv og røre om sumarane på dei mange stølane. Attåt mjølkeproduksjon med tilhøyrande ysting av ost og kinning av smør, gjekk det også føre seg ein utstrakt slått her oppe. Det galdt så vel sjølve seterstølane som andre stadar det var fôr å finne. Dette vart køyrd ned på sledeføre om vinteren.

Innhald

Innhald	3
Føreord	4
1. Innleiing	5
2. Metode	7
3. Trollheimen verneområde	8
4. Lokalitetar som er undersøkt:	10
5. Kjelder:	11

Føreord

Verneområdestyret for Trollheimen har sett i gang eit arbeid for å få laga skjøtselsplanar for å ta vare på det som måtte vera att av verdifult kulturlandskap innan området. Mesteparten av dette arbeidet er utført av Miljøfaglig Utredning AS i samarbeid med biolog John Bjarne Jordal i 2011. Bioreg AS har hatt som oppgåve å supplera dette arbeidet med ein del tilleggsundersøkingar sommar og haust 2012. Bioregs oppdrag er tredelt, - først ein registrering av biologiske verdiar inkludert førekomstar av ev. beitemarkssopp på ein del utvalde lokalitetar, så utarbeiding av skjøtselsplanar for lokalitetar med verdi B eller høgare, så til slutt ei formidling av resultatane gjennom ein enkel rapport.

Det er Øystein Folden, Tingvoll som har utført mesteparten både av registreringsarbeidet og det som er gjort av arbeidet med skjøtselsplanane så langt. Oldervik har berre undersøkt Kløftsetra i Vindøldalen. For kartmateriale og ortofoto har vi nytta Gislink. Forutan den innleiande delen, har Finn Gunnar Oldervik også deltatt i utforminga av rapporten, samt kvalitetssikra den.

Vi vil med dette få takke Verneområdestyret for Trollheimen for oppdraget og for et godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette ein takk til verneområdeforvaltar Hege Sæther Moen som har vore bindelekkjen mellom styret og oss, samt sytt for å ha skaffa oss oppdraget.

Mjosundet i Aure 15. november 2012

Tingvoll 15. november 2012

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

TROLLHEIMEN Av Hans Hyldbakk¹

*Elva søgjer under bratte fjell,
grøne stølar lyser blidt mot kvell.
Gamle løer langs med stigen står,
gadden kvitnar gjennom hundreår.*

*Aldri går den tid or minnet ut,
då eg gjette her som liten gut.
Tinnfjell talar, Eiteråa kved,
hausten gjømmar alt i stille fred .*

*Bringen gror kring gløynde tuft og vegg,
der det gnall i bryn mot lå og egg.
Ingen kjem og sopar slett og slå.
Ingen haukar, ingen høyrer på.*

*Tider skifter livsens form og syn.
Evig ligg der under himmelbryn
Gamle Trollheim med din Snotetopp.
Alt du løfter mot din himmel opp.*

*Dagen stilnar, kvelden går mot natt.
Kjære minne kjem med barndom att.
Enno syng eg som ein gamal mann.
Trollheim, Trollheim,
du mitt barndoms land!*

¹ Hans Hyldbakk gløynde aldri tida han gjette på Eiterdalssetra i Vindøldalen i barndomen. Diktet gjev uttrykk både for nostalgi og kjærleik til Trollheimnaturen. Dessutan ligg det ei sorg i minnet om at livet i Vindøldalen er borte slik det eingong var.

1. Innleiing

De nasjonale strategiske måla for naturens mangfold er formulert slik i St. meld. nr. 26 (2006-2007):

- Naturen skal forvaltes slik at arter som finnes naturlig blir sikret i levedyktige bestander, og slik at variasjonen av naturtyper og landskap blir opprettholdt og gjør det mulig å sikre at det biologiske mangfoldet fremdeles kan utvikles.

- Norge har hatt som mål å stoppe tapet av biologisk mangfold innen 2010, - et mål som ikke ble nådd.

Målformuleringene omfatter arter, og variasjonen innen artene, og naturtyper. Naturen er dynamisk og en viss endring - av og til også tap - av biologisk mangfold er naturlig. Målsettinga må tolkes slik at det er endringer av biologisk mangfold som skyldes menneskelig aktivitet som skal opphøre.

Senere har vi fått Naturmangfoldloven av 19. juni 2009. Der heter det bl.a. (§ 1) at:

"Formålet med denne loven er at naturen med sitt biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser blir tatt vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskene sin virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur."

I DN-håndbok 17 som omhandler områdevern og forvaltning er Naturmangfoldloven utdypet relatert til disse punktene. Bl.a. blir det poengtert at loven oppgir spesielle mål for områdevern i § 33. I følge bestemmelsen skal verneområder bidra til å ta vare på;

- a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap,
- b) arter og genetisk mangfold,
- c) truet natur og økologiske funksjonsområde for prioriterte arter,
- d) større intakte økosystem, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv,
- e) område med spesielle naturhistoriske verdier,
- f) natur preget av menneskets bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som er med på å opprettholde naturverdiene,
- g) økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller
- h) referanseområde for å følge utviklingen i naturen.

Flere av disse punktene er relevante også for Grytdalen naturreservat, ikke minst pga den menneskelige påvirkningen som har funnet sted spesielt det siste århundret.

I kapittel 5.4.2 som omhandler kriterier for å velge ut områder med behov for økologisk skjøtsel heter det:

Etter DN sin strategi for bruk av tiltaksmidler i verneområde blir følgende områder prioritert for skjøtselstiltak (lista er i uprioritert rekkefølge):

- Verneområder med nasjonalt truede eller sårbare naturtyper som er avhengige av skjøtsel.
- Verneområder med rødlistearter som står i fare for å forsvinne fra området hvis det ikke blir gjennomført skjøtselstiltak.
- Verneområder med natur- og kulturlandskapsverdier som er typiske, eller representative for en region.
- Verneområder av spesiell internasjonal verneverdi.

Selv om kartlegging og fjerning av fremmede arter fra verneområder ikke spesifikt er nevnt i denne listinga, så må dette uten tvil betraktes som viktige skjøtselstiltak.

Denne rapporten tar for seg areal der det er innslag av treslag som ikke er kommet på naturlig vis til Grytdalen naturreservat.

2. Metode

Dette oppdraget er litt på siden av både naturtypekartlegging og skjøtelsesplanlegging. Likevel har vi funnet det tjenlig å bruke metodikken for slike arbeider som rettesnor, ikke minst for registreringsdelen. Arbeidet med kartleggingen er utført i samsvar med følgende retningslinjer og håndbøker så langt det passer:

- DN-håndbok 17-2008 rev 2010 – Områdevern og forvaltning, kap. 5.4.2 Kriterier for å velge ut områder med behov for økologisk skjøtsel.
- Direktoratet for Naturforvaltning, 1999. Kartlegging av Naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 – 1999. Supplert og revidert senest våren 2007.
- Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. og Skjelseth, s. (red) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Datagrunnlag

Datagrunnlag er et uttrykk for hvor grundig utredningen er, men også for hvor lett tilgjengelig opplysningene som er nødvendige for å trekke konklusjoner på status/verdi og konsekvensgrader er.

Generelt. Utenom den litteraturen som er nevnt innledningsvis er vurderinga av nåværende status for det biologiske mangfoldet gjort bl.a. med støtte i ymse bestemmelseslitteratur som Lid & Lid (2005) (karplanter), Krog et al (1994) (Norske busk og bladlav), Holien & Tønnsberg (2006) (Norsk lavflora), Smith (2004) (bladmosar), Damsholt (2002) (levermoser), Boertmann (1995) (vokssopper), Noordeloos (2004) (rødskevessopper) med mye mer.

Konkret. Direktoratet for naturforvaltning sin Naturbase er sjekka for tidligere registreringer, samt at en har sjekket Artsdatabankens artskart (<http://artsdatabanken.no>). I tillegg er det gjort to naturfaglige undersøkelser av Øystein Folden. Den første ble utført den 10. sep. 2011, mens den siste ble gjort den 3. og 4. okt. s.å.

Det er relativt vanlig at det fins oversikter over de forskjellige plantingene, når de er gjort, areal, treslag og proveniens. Det er helt uvisst om slik dokumentasjon finnes fortsatt for Songlia - Grytdalen, og om det finnes så har det i alle fall ikke lyktes oss å skaffe dette materialet tilveies.

De naturfaglige undersøkelsene ble gjort under gode vær- og arbeidsforhold og med god sikt. Ved undersøkelsene konsentrerte en seg mest om kartlegging av treslag og arealer som var berørt. Det ble gått i terrenget på grunnlag av opplysninger fra Johan Andøl, Statsbygg, gjennomsyn av flyfoto på GisLink og observasjoner gjort etter hvert i terrenget. GPS ble benyttet for nøyaktig stedfesting av interessante funn.

3. Trollheimen verneområde

Songli forsøksgård eier området fra Våvatnet og Fjellkjøsvatnet nord- over til Austsetra i Grytdalen. Grytdalen er øvre del av dalen som går fra Krokstadøra sørøstover mot Songli. For det meste er dalen slak og vid med store myrer i dalbunnen. Berggrunnen består for det meste av granodiorittisk gneis. Det finnes noe metaarkose og kvartsgneis, biotittskifer og grønnstein. Vernet ihht. kongelig resolusjon av 04.12.92 om plan for barskog i Midt-Norge. Landskapsvernområdet (nr. 002) og ni områder i Edna inngår i vernet. Formålet med vern: "Å verne et typeeksempel på barskog". (Sitat fra Naturbase)

Jakteiendommen Songli er sentral i forståelsen av Grytdalen naturreservat. Christian Thams kjøpte i 1907 flere bruk i Songli, og ytterligere oppkjøp skapte en eiendom på i alt 78 000 dekar. Eiendommen ble drevet med sikte på jakt, gjennom Sognli Jaktklub AS, etablert i 1907. Men skogsdrift har nok også vært et viktig anliggende for Thams. I 1952 ble eiendommen kjøpt av staten med formål å være forsøksgård innen viltforskning og viltpleie.

Som bakteppe må det også nevnes at deler av området lå innenfor cirkumferensen (Sirkel på 34 km radius) rundt Løkken Verk og dermed hadde leveringsplikt av tømmer til gruvedriften. Løkken Verk var i drift i perioden 1654 til 1853, og etter en pause så ble det ny drift igjen fra 1891.

Det første vernet i Grytdalen ble gjort i 1978, da i form av et landskapsvernområde på ca. 16 000 dekar. Formålet med vernet var "Å bevare et egenartet natur- og kulturlandskap, og å verne om et rikt dyreliv som har særlig interesse for vitenskapelig forskning."

I 1992 ble verneformen endret til naturreservat og arealet ble økt til 23 000 dekar. Formålet med vernet var: "å bevare et barskogsområde som er typisk for naturtype i vestlige Trøndelag, med stor bredde i antall vegetasjonstyper".

Den siste endringa skjedde da det ble gjort et nytt vernevedtak 22.12.2006, og arealet ble utvidet til 39 900 dekar. Formålet med vernet som naturreservat var: "å bevare tilnærmete urørte naturområder med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Områdene representerer spesielle naturområder med typeområder for boreal regnskog, gammel skog med unikt artsinventar, intakt naturskog med lommer av urskog og store urørte skogområder."

Bestemmelsene om Grytdalen naturreservat finnes på:

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/lf/lf-20061222-1626.html>

4. Lokaltetar som er undersøkt:

5. Kjelder:

Munnlege

Samtale med Johan Andøl, Statsbygg, en rekke ganger og ikke minst 3. og 4. okt. 2011.

Skriftlege:

Direktoratet for naturforvaltning. Notat 2003-4 Historien om Songli.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Utkast til verneplan. 2005.

Haugen, Ivar 1991. Barskog i Midt-Norge. Utkast til verneplan. Direktoratet for naturforvaltning Rapport 1991-1 119 s.

Korsmo, H. & Angell-Petersen, I, Bergmann, H.H. og B. Moe 1989. Verneplan for barskog. Regionrapport for Midt-Norge. NINA-utredning 6:1 – 99.

Norsk institutt for naturforskning, Naturfaglige registreringer i forbindelse med vern av skog på Statskog SFs eiendommer, del 1 (2004) Årsrapport for registreringer utført i 2004 Arne Heggland (red.).

Størkersen, Ø.R. 1990. Vern av barskog i Sør-Trøndelag. Trøndersk Natur 17: 60-76

Nettbaserte kilder:

Naturbase 08.11.2011

Artskart 08.11.2011